

PRIJS 10 ct.

ORDENING

DOOR

M. H. VAN DER STIJL

•

HERZIENE UITGAVE.

INTERNATIONALE VEREENIGING BELLAMY
'S-GRAVENHAGE.

ORDENING

DOOR

M. H. VAN DER STIJL

•

HERZIENE UITGAVE.

*Peter de Ruijter
DHacg
27/10/70*

LEGAAT P. DE RUIJTER
Subfaculteit Planologie en Demografie
U.V.A.

INTERNATIONALE VEREENIGING BELLAMY
'S-GRAVENHAGE.

ORDENING.

Een begrip, dat in het brandpunt van de belangstelling staat, dat opklinkt als een noodkreet uit alle standen, uit alle lagen van het Volk, ligt besloten in het woord „ordering”.

Wij hooren van alle kanten, van groepen, die het nog nooit met elkander zijn eens geweest, éénzelfde kreet, één verlangen, neen, één eisch: Ordening.

Ordening in het bedrijfsleven, ordening in de productie, ordening in de economie, ordening in de politiek.

En is het een wonder, dat in dezen tijd van wanorde en ontwrichting, van chaos en verdeeldheid, men naar een ordening vraagt?

Als nuchter buitenstaander zou men alleen de opmerking kunnen maken: maar als iedereen naar ordening vraagt waarom is er dan nog geen orde, waarom houdt dan de wanorde aan?

Als we het er nu allemaal mee eens zijn, waarom regelen we dan niet het bedrijfsleven, waarom treffen we geen economische maatregelen opdat we weer welvaart tegemoet kunnen gaan?

Welvaart voor werkgever, welvaart voor werknemer, welvaart voor het geheele volk?

Zie, lezer, deze vraag is gerechtvaardigd. Inderdaad, als we het allen eens zijn, waarom zuchten we dan nog onder het crisis-juk, waarom kunnen de producten van land- en tuinbouw, van veeteelt en industrie niet in de consumptie gebracht worden?

Het antwoord is, dat we wel allemaal een ordening verlangen, maar dan speciaal een ordening voor ons zelf, voor de groep waartoe wij behooren.

En waar al die verschillende groepen juist ontstaan zijn door de met elkander tegenstrijdige belangen, spreekt het van zelf, dat hun orderings-ideeën ook tegenstrijdig aan elkander zijn. Beter gezegd, er wordt geen rekening met elkanders belangen gehouden.

Dat is nu het groote vraagstuk waar economen en staatslieden voor

geplaatst zijn, niet alleen de economen en staatslieden in Nederland, neen over de geheele wereld.

Want inderdaad, het crisis-vraagstuk is een wereldvraagstuk geworden.

Men zegt zoo gemakkelijk: och, crisissen zijn er in de geschiedenis altijd geweest en zij hebben zich altijd weer vanzelf opgelost.

Men denkt er zeker niet bij na, als men zoo spreekt, want met deze uitspraak wordt feitelijk alles omvat: oorzaak, ontstaan en oplossing. Maar zij, die zoo spreken, beseffen dat niet. Hun heeft de geschiedenis niets geleerd, want zij denken, dat de oplossing zal bestaan in het terugkomen van iets wat onherroepelijk voorbij is, zooals alles eerst heden, dan verleden wordt.

Men beseft niet, dat iets, dat voorbij is, niet meer terugkomt. Het heden kunnen we niet vasthouden en het verleden kunnen we niet terughalen.

Iedere dag is nieuw, het is de levenskunst om ons daarbij aan te passen, ons zelf in harmonie, in overeenstemming te brengen met het heden.

Maar wee ons, als we in het verleden blijven toeven en ons wijs maken, dat gisteren en eergisteren weer terugkomen. We zullen met een schok tot de werkelijkheid, tot het heden, worden teruggebracht. Zoo is het en zal het ook zijn in de economie. Het feit is waar, er hebben zich in de eeuwen, die achter ons liggen, veel crisissen voorgedaan. Maar in de eerste plaats is er nimmer in de geschiedenis een crisis geweest, van een dergelijken omvang als de tegenwoordige. Een wereldvraagstuk is het nimmer geweest. Wel kunnen we tijden aanwijzen, dat landen of groepen van landen in economische ontwrichting verkeerden, maar dan bleef altijd nog een deel van de wereld ervan verschoond. In de tweede plaats, losten al die crisissen zich heusch niet altijd vanzelf op. De groote ontwrichtingen op economisch gebied, werden wel degelijk beëindigd door toepassing van belangrijke structuurveranderingen, die pas na veel bloedvergieten en veel ellende konden baanbreken.

En geven al die crisissen, die reeds hebben plaats gevonden niet iets zeer belangrijks te constateeren en wel dit: juist het feit, dat er crisissen plaats vinden?

Zonder het crisisvraagstuk zelve te ontrafelen, geeft alleen het feit van het regelmatig terugkeeren, met steeds kleinere tusschenpoozen en in steeds grooteren omvang, ons veel te denken.

Immers dit is toch een bewijs, dat er iets in de economische samenstelling niet deugt, evengoed als een herhaald terugkomen van kiespijn voor U een bewijs is, dat er iets met Uw gebit niet in orde is. Het regelmatig terugkomen van crises, maar in steeds sneller tempo, is een bewijs, dat er in de economische ordening een fout zit, welke zich steeds weer herhaalt en steeds grooteren omvang aanneemt.

HET HUIDIGE ECONOMISCHE STELSEL.

Het huidige economische stelsel is niet iets dat op zekeren dag werd uitgevonden en toen in toepassing werd gebracht.

Integendeel, het is ontstaan uit en gegroeid met de samenleving van de menschheid zelve.

Sinds de mensch zich ging specialiseeren in de voortbrenging, ontstond er een behoefte van ruil.

Immers, specialiseering wil zeggen, dat ieder zich toelegt op een bepaalde handeling, hetzij in het verbouwen van land- en tuinbouwproducten, hetzij in de veeteelt, hetzij in het voortbrengen van bepaalde goederen, hetzij in het bewijzen van bepaalde diensten.

Waar de mensch, behalve aan datgene wat hij zelf doet of voortbrengt, daarenboven behoefte heeft aan datgene wat anderen doen of voortbrengen, bestaat de noodzaak om het een tegenover het ander te ruilen.

Het geld noemt men ruilmiddel omdat het geld het middel is om te ruilen, waardoor het bezit van geld ook koopkracht beteekent.

Wij kunnen ons indenken, dat alles wat geproduceerd wordt een kostprijs heeft. Deze kostprijs bestaat in groote trekken uit: den prijs van de gebruikte grondstoffen (die op zich zelf ook weer een kostprijs hebben), arbeidsloon, het verbruik, dus de slijtage van machines, gereedschappen, vervoermiddelen en gebouwen, rente van voor de productie geleend geld of de aan anderen te betalen vergoeding (pacht) voor het gebruik van den grond.

Al deze kosten worden bij het produceeren betaald, en zijn dus als koopkracht bij de massa aanwezig als de goederen gereed zijn.

Het verschil tusschen kostprijs en verkoopprijs is winst of vergoeding voor ondernemer of tusschenpersoon en zal voor hen koopkracht worden na verkoop van de goederen.

Tegenover de waarde van de totale productie staat dus altijd een

evengroote koopkracht. Indien nu ieder zijn totale koopkracht zal uitoefenen, zal altijd de totale productie worden opgenomen en zal er nimmer een onverkoopbaar overschot kunnen zijn.

Uit het feit, dat er in werkelijkheid wel een onverkoopbaar overschot bestaat, blijkt dus volkomen, dat aan de voorwaarde noodig voor het sluiten van den economischen cirkelgang, door het gevolgde systeem niet wordt voldaan.

Het economische stelsel is gebaseerd op het winststelsel en op het geldstelsel. In een van beiden of bij beiden moet een fout zitten, hetgeen wij in de volgende hoofdstukken nader zullen bezien.

Van het economische stelsel zelve kunnen we constateeren, dat het de verdeeling beoogt van de gezamenlijk voortgebrachte productie. De verdeeling zelve heeft plaats in groote en kleine porties. Wie echter de groote en wie de kleine porties krijgen is niet geregeld. Het wordt overgelaten aan „de vrije werking van de economische krachten,” zooals men dit wetenschappelijk uitdrukt, dus totaal ongeordend. Er wordt geen rekening gehouden met de werkelijke behoefte van den mensch, doch slechts met de hoeveelheid koopkracht die hij weet te verwerven; ieder moet voor zich zelf zorgen en van het slagen van zijn pogen hangt af of hij een groote of een kleine portie zal bemachtigen.

Men spreekt zoo gemakkelijk over „den strijd om het bestaan”, maar men beseft niet, dat juist die strijd den mensch altijd stelt tegenover zijn medemenschen en zij daardoor gedwongen worden als roofdieren tegenover elkander te leven, elkander bekampend bij het bemachtigen van de prooi.

HET GELDSTELSEL EN KAPITAAL.

Oorspronkelijk kwam welvaart tot uiting in groote overvloed van goederen, die men weer tegen andere, begeerenswaardige artikelen kon omruilen. Een voorname plaats onder deze goederen nam het goud in. Het eigende zich geweldig voor verzamelen.

Goud is niet aan bederf onderhevig, het is slechts in beperkte hoeveelheid aanwezig en daardoor kostbaar. Men heeft daardoor niet veel goud noodig, om andere begeerenswaardige artikelen ervoor te ruilen. Door de duurte neemt een groote waarde goud niet veel plaats in, in tegenstelling met andere goederen.

Hoe meer de zoogenaamde beschaving ging doordringen, des te

meer trad het goud als bepaling van iemands welvaart op den voorgrond.

Al heel spoedig deed zich bij den ruil van goederen, de behoefte voelen aan een ruilmiddel. Het primitieve ruilen van goederen tegen goederen en waren tegen waren, leverde bij de ontwikkeling van de menschelijke samenleving te veel bezwaren op.

Eerst werd dit alweer zeer primitief opgelost. De overlevering leert ons, dat het eerste geld stukjes leer zijn geweest, die de waarde van een rund vertegenwoordigden.

Later namen de goudsmiden de taak van bankier op zich, door bewijzen af te geven van bij hen gedeponeerd goud. Deze bewijzen gingen als een soort ruilmiddel van hand tot hand.

En zoo ontwikkelde zich het geldwezen, met zilveren en gouden munten, met circulatiebanken en bankpapier, al of niet gedekt door goud, met vreemde valuta's en arbitrage, en, daar kunnen we nu van meespreken, met inflatie en devaluatie.

Want bij de voortschrijdende ontwikkeling ging het geldwezen een andere rol spelen, dan alleen als ruilmiddel. Het werd een handels-object, een spaar- en bezitsmiddel.

Het ging zich uitstrekken tot credieten en voorschotten, tot kapitaalvorming en schuldvorderingen, tot obligaties en aandeele.

Wat is er gebleven van het oorspronkelijke ruilmiddel: het goud? Bijna niemand bezit meer goud, althans niet in verhouding van zijn vermogen. Hoogstens heeft men bewijsjes op een zekere hoeveelheid goud, tenminste zoolang de afgever van dat bewijsje ook eerlijk zijn belofte zal nakomen.

Wat zijn aandeele en obligaties, wat zijn hypotheaire en andere vorderingen? Als in het mooiste geval de schuldenaar zijn schuld kan voldoen, hoe doet hij dat dan? Door afgifte van een ander papiertje, waarop weer een andere schuldenaar genoemd wordt.

Ziet ge wel in, lezer, dat het niets anders dan een groote papierwinkel is, een kaartenhuis, dat bij de eerste windstoot in elkander stort, ons verstikkende onder papieren en niets dan papieren, waarop met mooie letters gedrukt staat: 1000 gulden, 1000 Dollar, 1000 francs, 1000 pond, 1000 mark enz.?

Voelt U niet, dat de werkelijke waarde, de werkelijke welvaart van een Volk, dus van de menschheid, zetelt in het oude begrip van goederen, van waren, van producten, dus van de productiemogelikheden?

Maar dan zouden we nu welvaart moeten hebben, dan zouden we allemaal schatrijk moeten zijn, want is er geen grond genoeg, hebben we geen overvloedige oogsten, bezitten we niet de kunde en de kennis om de natuur aan ons ondergeschikt te maken? Verstaan we niet de kunst ons van een minimum stukje grond een maximum opbrengst te verzekeren? Zie de ontelbare warenhuizen, zie het Westland onder glas, met een opbrengstmogelijkheid voor heel Nederland genoeg, neen te veel.

Hebben we geen industrie, kunnen we niet alles produceeren wat we noodig hebben?

En tot slot: zijn er geen handen genoeg, zijn er onder onze acht miljoen landgenooten niet een paar miljoen, die werken kunnen en werken willen, die jong en sterk zijn, bereid om te werken, bereid om te toonen wat ze kunnen, bereid en in staat voor de overblijvende 6 miljoen vrouwen, kinderen en grijsaards een productie voort te brengen, waaraan we met z'n allen te veel zullen hebben?

Maar er is crisis, men vraagt om ordening. En zooals wij reeds zeiden, men wil ordenen, alleen lettende op het eigen of groepsbelang en niet beseffende, dat het eigen belang, het belang van ons allen is en het algemeen belang ons eigen belang.

Ons aller en ons eigen belang is een geordende verdeling van datgene wat wij kunnen voortbrengen. Het Geld, als een der middelen daartoe, heeft in zijn functie van ruilmiddel gefaald, omdat het van ruilmiddel, tevens een spaar- en bezitsmiddel is geworden.

Elke handeling met geld heeft invloed op de verdeling van de productie Elke verkeerde handeling geeft een verkeerde verdeling van datgene wat wij allen noodig hebben. Het is ons aller belang een zoodanige ordening te scheppen, dat er geen verkeerde handelingen met het ruilmiddel meer mogelijk zijn.

HET WINSTSTELSEL.

Het winststelsel, van begin af toegepast, was in het verleden een zuiver uitvloeisel van het ruilsysteem. Immers, doordat het lastig was persoonlijk goederen tegen goederen te ruilen, vooral moeilijk om juist die goederen te verkrijgen, welke men het liefste in bezit kreeg, al of niet met gebruikmaking van een ruilmiddel, ontstond er automatisch een groep personen, die zich alleen met de ruiling ophielden,

die dus zelf niet produceerden, maar als tussenpersoon bij de ruiling optraden. Dat waren oorspronkelijk de marskramers, die van hofstede tot hofstede en van kasteel tot kasteel trokken, en later bij de vorming der steden waren het de winkeliers en de handelaars. Maar de winst, die gemaakt werd bij de ruiling, was bestemd voor eigen levensonderhoud, en werd dus weer omgezet in goederen, welke voor dat levensonderhoud noodig waren. Zoo sloot de cirkel zich dus weer. Maar de ontwikkeling ging verder. Had een vakman, als patroon, in den ouden tijd een leerling bij zich werken, die, wanneer hij de kunde bezat en door een proefstuk tot meester werd gepromoveerd, daarna zelf zich als vakman ging vestigen — spoedig kwam daarvoor in de plaats het permanente systeem, van arbeid in loondienst.

Een vakman zag kans zooveel opdrachten te verkrijgen, dat hij het werk niet meer alleen afkon, en zoo nam hij dan werklieden in dienst, wien hij een zeker loon betaalde.

Bij de bepaling van den verkoopprijs van zijn producten werd daar dus rekening mee gehouden en het was heel logisch, dat hij meer belooning eischte dan het betaalde loon en de verbruikte grondstoffen, want anders zou het geen zin hebben gehad om er knechts op na te houden. Behalve de vergoeding voor zijn eigen arbeidsprestatie werd er dus ook winst gemaakt op de betaalde loonen. Dit zelfde gebeurde bij de uitbreiding van de werkings-sfeer van winkeliers, handelaars en alle soorten van tussenpersonen.

Maar hiermede stond de weg open voor de mogelijkheid door dit winststelsel meer koopkracht voor zich zelf te bekomen, dan men voor eigen levensonderhoud noodig had.

Hierdoor werd de mogelijkheid geschapen van Kapitaalvorming. Kapitaal is oorspronkelijk opgezamelde koopkracht, die voor het oorspronkelijke doel moet worden aangewend, n.l. opname van productie.

De productie bestaat uit consumptiegoederen, bestemd voor verbruik, en kapitaalgoederen, bestemd voor gebruik.

Onder de kapitaalgoederen nemen de productiemiddelen de voornaamste plaats in. Kapitaal (opgezamelde koopkracht) zal grootendeels belegd worden in productiemiddelen.

Steeds meerdere productiemiddelen brengen steeds meerdere productie voort van grootendeels consumptiegoederen. De afname van de consumptiegoederen is echter afhankelijk van de aanwezige koop-

kracht bij de groote massa. Indien men nu door het winststelsel steeds een deel aan de koopkracht van de massa onttrekt, waarvoor dan uiteindelijk productiemiddelen worden voortgebracht, spreekt het vanzelf dat diezelfde massa minder consumptiegoederen kan opnemen.

Bij het produceeren wordt daarmee geen rekening gehouden. Een ordening bestaat daar niet voor, ook dit wordt aan het particulier initiatief overgelaten. Men probeert het maar en hoopt steeds het geproduceerde te kunnen verkoopen, hetgeen lang niet altijd gelukte. Zoo ontstond van tijd tot tijd een onverkoopbaar overschot. Men sprak dan van overproductie en het produceeren werd ingekrompen, totdat men nieuw afzetgebied gevonden had.

Dit waren de steeds terugkeerende handelscrisis, die een aanwijzing hadden kunnen zijn, dat er een moment moest komen, waarop de economische constellatie vast moest loopen.

Maar men beseftte dat niet, men ging door, zoolang er nog nieuwe afzetgebieden te vinden waren, zooals Koloniën, waar men de macht bezat de markt te beheerschen.

Hiermede is tevens aangetoond, dat expansie eischen en strijd om Koloniaal bezit uitsluitend een gevolg zijn van het economische stelsel.

De ontwikkeling van de menschheid ging steeds verder. Steeds werden vernuftiger handelingen toegepast. Fabrieken ontstonden en groote landbouwbedrijven. De kleine werden opgeslokt door de groote ondernemingen, concerns werden gevormd. De techniek ging met reuzenschreden vooruit.

De productiemogelijkheden met maximum productie en minimum arbeid ontsloten de gelegenheid het winststelsel tot in den top uit te buiten.

De bewijzen vindt U in de ontzaglijke vermogens, welke in een menschenleeftijd verzameld zijn. Amerika met zijn tallooze millio-nairs en multimillionairs, in één menschenleven ontstaan, is hiervan een sprekend bewijs.

De handelscrises kwamen steeds veelvuldiger voor. Natuurlijk, hoe grooter de omvang werd van een verkeerde handeling, des te zwaarder wreekte zich de fout.

De bij de massa aanwezige koopkracht was niet voldoende om de consumptiegoederen op te nemen en zoo ontstond er een felle strijd om die te weinige koopkracht speciaal naar zich toe te halen,

waarmede de concurrentiestrijd steeds grooter werd.

In de economische wetenschap wordt de concurrentie genoemd: „de prijsregelende factor in het winststelsel”, maar door de ontwikkeling van datzelfde stelsel is het geworden: de zelfmoord van het winststelsel, want de concurrentie veroorzaakt uiteindelijk de onmogelijkheid om nog winst te maken. Het bewijs kunt U vinden in de tallozen die in dezen strijd, vooral in de laatste crisisjaren, ten onder zijn gegaan.

Steeds feller komen de belangen met elkander in botsing. Klasse-strijd, economische strijd, strijd van Volk tegen Volk zijn daarvan het gevolg. Als men elkander niet meer met de economische wapenen kan bestrijden, dan grijpt men naar geweer en gifgas.

Bijna alle technische verbeteringen veroorzaken dat arbeidskrachten steeds meer overbodig worden. Door de werkloosheid wordt de koopkracht weer over minder menschen verdeeld waardoor de afname van consumptiegoederen vermindert terwijl de productie grooter wordt.

Om winst te kunnen maken, moet de vraag grooter zijn dan het aanbod. Nu het aanbod grooter wordt dan de vraag, kunnen vele ondernemingen en zaken geen winst meer maken.

Hierdoor heeft het beleggen van kapitaal in productiemiddelen geen zin, daar de bestaande productiemiddelen reeds meer voortbrengen dan verkocht kan worden. Kapitaal blijft daardoor onbelegd en komt renteloos te liggen en veroorzaakt een verdere verbreking van de economische cirkelgang.

Zoo zijn we in de tegenwoordige crisis gekomen, waarbij alle vorige crises in het niet verzinken. Er zijn geen nieuwe afzetgebieden meer te vinden, integendeel, vele afzetgebieden gaan verloren, omdat de industrialisatie ook in de achtergebleven landen gaat door-dringen, zoodat oorspronkelijke afnemers, thans ernstige concurren-ten zijn geworden. Als voorbeeld kan Japan genoemd worden.

Wij hebben wel menigmaal van opleving kunnen lezen, maar wat men voor opleving aanzag, was slechts een gevolg van de krankzin-nige bewapening over de geheele wereld, wat noodwendig tot een uitbarsting moest voeren.

Het winststelsel is vroeger ontstaan, toen er niet voldoende voor allen was. Nu er meer dan voldoende kan worden voortgebracht, faalt het stelsel en zien we de voor velen onbegrijpelijke verhou-ding van armoede te midden van overvloed, feitelijk nog erger: de

armoede door de overvloed.

Er is een geweldig overschot van alle soorten goederen. Niet omdat de behoefte bevredigd is, maar omdat de koopkracht verkeerd verdeeld wordt. Men vernietigt het onverkoopbare overschot, om de winst van het overblijvende veilig te stellen. Zoo gaat de winst boven het welzijn van den mensch.

STEMMEN UIT VERSCHILLENDE RICHTINGEN.

Uit het Kwartaal-bericht van de Nederlandsche Handelsmij., April 1935:

De werkloosheid is in weerwil van den zeer zachten winter in vrijwel alle bedrijfstakken hooger dan een jaar geleden. In het steenkolenbedrijf is zij met ruim 50 % toegenomen. In de kleding-industrie, de houtbewerkingsbedrijven, de textielnijverheid en de voedings- en genotmiddelenbranche is zij 20 – 35 % hooger dan verleden jaar ...

... Een verdere afname van onzen afzet in het buitenland kan te minder worden gemist, omdat de binnenlandsche afzet van de meeste bedrijven er het laatste halfjaar eerder is achteruitgegaan. Waar het totaal in ons land verloonde bedrag nog steeds terugloopt en ook de inkomsten uit beleggingen eerder verminderen, kan de koopkracht van het publiek zich niet handhaven op het vorige peil. De resultaten der ondernemingen zullen dit vroeger of later weerspiegelen.

Uit het Maandschrift van het Centraal Bureau van de Statistiek:

Het totaal der inkomens volgens de cijfers der Rijksinkomstenbelasting is van 1930/31 tot 1934/35 met 1325 miljoen guldens gedaald.

Het gemiddeld inkomen per aangeslagene is van 1921/22 tot 1934/35 gedaald van f 2619.— tot f 2105.—.

Volgens de cijfers der Vermogensbelasting 1934/35 is het totaal der vermogens van 1929/30 tot 1934/35 met ruim 4 miljard verminderd.

Monseigneur Dr. Poels eischte op den R.K. Landdag op 2 Februari 1936:

... dat zonder dralen en in volle ernst een krachtig begin gemaakt wordt met radicale hervormingen, die de grondslag aantasten van het moderne, heidensche kapitalisme...

Uit een voordracht van den Heer F. H. Fentenier van Vlissingen, President der Internationale Kamer van Koophandel, gehouden te Brussel op 4 Februari 1936:

... Men bleef op den slechten weg voortgaan en het is geen wonder, dat de wereldhandel sedert 1929 is verminderd tot minder dan een derde van zijn waarde en tot drie vierde van zijn omvang. Als men daarbij nog in aanmerking neemt, dat het aantal werkloozen verontrustend groot is, moet men tot de slotsom komen, dat spoedig maatregelen moeten worden getroffen, om een catastrofe te voorkomen. Wij moeten het middel vinden, om de arbeidskracht van millioenen werkloozen te gebruiken voor de productie van artikelen, die millioenen consumenten nog ontberen.

Arthur Henderson schreef kort voor zijn dood in een artikel:

Men zou de werkloosheid identiek kunnen noemen met niet-geproduceerde rijkdommen en niet-verdeelden vrijen tijd. De ontwikkeling der productietechniek verplicht ons tot het organiseren van een betere en billijker verdeling van voedsel, kleeven, huizen en gebruiksvoorwerpen, welke thans in overvloedige hoeveelheid ter bevrediging van ieder's behoeften kunnen verkregen worden.

Uit de rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van Buitengewoon Hoogleeraar aan de technische Hoogeschool te Delft door Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan, op 12 Februari 1936:

... Dit is dus het resultaat van ons onderzoek: De stationaire, in vrede levende maatschappij brengt crisissen voort en zeer langdurige depressies. De depressies zijn de voedingsbodem

voor den nieuwen oorlog. In dezen kringloop beweegt zich in groote trekken onze tegenwoordige maatschappij. Verder heeft de menschelijke rede het tot dusver niet gebracht.

En toch is het verschijnsel der werkloosheid zoo absurd, dat het mogelijk moet zijn de redelijke bestrijding daarvan te vinden. Zijn de grondslagen van het geldstelsel, zooals zij thans zijn, in wezen onaantastbaar of kunnen zij volgens de gezichtspunten van een rationeele critiek worden hervormd? Vast staat in ieder geval, dat ook het geldwezen een schepping is van den menschelijken geest, door menschen ingesteld en dus voor menschelijke critiek toegankelijk.

Vast staat ook, dat de grondslagen van dit geldwezen in den loop der tijden talrijke wijzigingen hebben ondergaan, dat deze wijzigingen veelal geboren zijn uit den drang der omstandigheden en zelden zijn aangebracht op grond van een helder inzicht in de eischen, aan welke een op rationeele grondslagen gebouwd geldstelsel behoort te voldoen.

En zoo zou ik U meerdere noodkreten kunnen laten hooren om U te bewijzen, dat de oplossing van het crisisvraagstuk, niet een vraagstuk is van een zekere klasse, neen, dat het gaat om de bestaansmogelijkheid van het geheele Nederlandsche Volk en van de geheele menschheid.

ORDENING.

Er wordt ordening gevraagd, gesmeekt, geëischt.

Welnu, men moet beseffen, dat een ordening alleen dan goed en aanvaardbaar is voor het geheele Volk, wanneer de belangen van het geheele Volk daar ook mede gebaat worden.

„Maar dat is niet mogelijk,” hoor ik U al zeggen, „daarvoor zijn de belangen te tegenstrijdig.”

Ik zeg U, dat U dwaalt. Onze belangen, de belangen van het geheele volk en van de geheele menschheid, zijn gelijk.

Hebben wij niet allen behoefte aan voeding, kleeding en huisvesting? Welnu, laten wij dan ieder aan het werk stellen om onze productie op te voeren, zoodanig, dat we allen volop kunnen hebben. Laten we ieder hoekje van onzen Vaderlandschen bodem benutten om onze producten van land en tuinbouw voort te brengen.

Laten allen, die in land- en tuinbouw bekwaam zijn, hun beste krachten geven om ons onze heerlijke Hollandsche groenten en de beste aardappelen te verschaffen, die te verbouwen zijn. Laten wij onze graanproductie opvoeren, onze tarwe-oogst vermenigvuldigen. Laat het geheele volk deelen in onze overvloedige oogsten van het fruit uit de Betuwe en het Westland.

Maar ook kleeding is er noodig. Hebben we niet onze Nederlandsche Textiel Industrie, hebben we in Twente niet de fabrieken, die ons genoeg kunnen leveren om heel Nederland te kleden? Wacht er niet een leger van kleermakers op werk?

Hebben we in Brabant niet een schoenenindustrie, die miljoenen paren schoenen kan produceeren om de acht miljoen Nederlanders van schoeisel te voorzien?

Wat zegt U daar? Zijn daar arbeidskrachten overcompleet? Ik geloof, dat we er integendeel te kort komen, als ik die drommen landgenooten zie gaan op afgeloopen en versleten schoeisel. Komen we schoenfabrieken tekort? Wel, dan werken we in drie of vier ploegen en we laten de machines draaien 24 uur van een etmaal!

En hoe staat het met de huisvesting? Hoeveel duizenden krotwoningen staan te wachten op de sloopershamer, om plaats te maken voor ruime, zonnige woningen, voorzien van alles wat hedendaagsche hygiëne vereischt en wat vernuft en goede smaak ons kan geven.

En is er niets meer aan het middeleeuwsche wegnnet te verbeteren? Wachten er geen honderden wegen en bruggen op aanpassing aan het moderne verkeer? En hoeveel deelen van het platteland wachten niet op electrificatie? Hoeveel petroleumlampen staan er nog in deze eeuw van electriciteit te walmen?

Hoe wordt er nog niet dag in, dag uit gezwoegd onder sloopende en moordende lichaams-arbeid in deze eeuw van techniek?

Ach, ik zal maar uitscheiden. Want ge zult U voelen als de tot de honger-dood veroordeelde, die men de geuren van een koningsmaal laat opsnuiven.

En toch, vrienden, is dit alles niet alleen bereikbaar, maar ook brood en broodnoodig. Of wilt U verzinken en totaal ten onder gaan in wat men crisis noemt, temidden van een onverkoopbare overvloed, van door ons allen verlangde maar onbereikbare productie en productiemogelijkheden?

Wat we daarvoor noodig hebben? Ordening, alleen maar doelmatige en bewuste ordening.

Maar waar moet al dat geld vandaan komen, hoor ik U nu weer vragen.

Zie, lezer, nu heb ik U precies waar ik U hebben wilde.

Ik heb U daarstraks uiteengezet, dat geld als ruilmiddel zijn taak behoorlijk vervulde. Zoodra het een andere bestemming ging krijgen, lag de weg open voor de ontwrichting.

Geef het geld zijn oorspronkelijk doel terug en welvaart komt in de plaats van het crisisspook. Maar tref tevens maatregelen dat de gemaakte fout zich niet meer kan herhalen. Dus geen winststelsel en geen kapitaalvorming.

EDWARD BELLAMY'S VOORSPELLINGEN.

Hoe het mogelijk is een maatschappij, zonder winststelsel en zonder mogelijkheid van individueele kapitaalvorming, op te bouwen, heeft Edward Bellamy ons reeds in 1887 verteld, in zijn wereldberoemd werk „Looking Backward”, in het Nederl. vertaald onder den titel „In het Jaar 2000”. Tien jaar later werd dit werk vervolgd door „Equality”, „Gelijkheid voor Allen”. Was Looking Backward in meer populair vorm geschreven, Equality is een meesterstuk van economie.

In deze boeken geeft hij een terugblik vanuit het jaar 2000, doch voorspelt hij feitelijk, hoe de ontwikkeling van de menschheid na 1887 zou geschieden.

Op dezen weg passeert hij dus ook den tijd, waarin wij thans leven, en het moet een ieder frappeeren, hoe juist zijn inzicht is geweest, daar wij, die thans leven, het tijdvak van 1887 tot nu toe aan de practijk kunnen toetsen.

Thans zijn de bewijzen geleverd, dat hij juist heeft gezien. Naast de geweldige ontwikkeling in het algemeen, die de menschheid in de laatste 50 jaar heeft meegemaakt, komen zijn voorspellingen op technisch gebied volkomen uit, hoogstens zouden wij kunnen zeggen, dat hij een nog grootere perfectie heeft voorzien. Maar voor ons is het thans niet moeilijk, die verdere perfectie ook in de naaste toekomst te voorzien.

Zijn beschrijving van de Radio b.v. was volkomen juist. Zelfs het radio-programma is niet vergeten, hoogstens is het door hem beschrevene nog wat uitgebreider, dan dat wat U thans in de radio-gidsen vindt.

Zijn inzichten over de televisie gaan verder dan de tegenwoordige toepassing, maar het is voor ons thans niet moeilijk een volmaakte televisie in te denken, zooals hij beschrijft.

Zoo ook de toepassing van de electriciteit. Dat we in de naaste toekomst voor beweging, verwarming en verlichting alleen electriciteit zullen aanwenden, zult U geen van allen onmogelijk achten. Dat er reeds jaren gezocht wordt naar een opwekking van electriciteit door middel van tot heden ongebruikte natuurkrachten, is ieder bekend, en dat dit zou kunnen gebeuren door de aanwending van het verschil in eb en vloed, zooals Bellamy beschrijft, is in het geheel niet uitgesloten, zie de ernstige onderzoeken, welke in deze richting plaats vinden.

Bij dit alles maak ik U er nogmaals op attent, dat deze boeken reeds in 1887 werden geschreven en dit slechts een kleine greep is uit zijn technische voorspellingen.

Van de techniek overgaande naar de economie, blijkt zijn buitengewone visie op de psychologie van de menschheid, als hij beschrijft, dat de economische ontwikkeling geen gelijken tred zou houden met de geweldige technische vooruitgang en nog minder met de technische mogelijkheden.

Hij beschrijft tot in finesses, welke de gevolgen zouden zijn van de handhaving van kapitaal en winststelsel, hoe daardoor geregeld handelscrisissen zouden ontstaan, in een opvolgende reeks met steeds kleinere tusschenpoozen, tenslotte eindigende in een wereld-crisis met een omvang, als nimmer was voorzien.

De donkere crisisjaren, welke wij thans doormaken, zijn precies door hem beschreven, met een verbluffende nauwkeurigheid, alsof hij in dezen tijd leefde.

Maar daarnaast geeft hij aan, dat deze ontzettende ontwrichting een toestand in het leven zou roepen, waarbij wij noodgedwongen diverse oude begrippen zullen loslaten, om daarvoor nieuwe in de plaats te stellen.

De vooruitgang op technisch gebied zou dit in de hand werken, ten eerste door het veroorzaken van een nooit gekende wereld-werkloosheid maar daarna door een onbegrensde productiemogelijkheid. Deze oude vormen van individualisme, die een reden van bestaan hadden in een tijd, toen er niet voor iedereen volop was, moeten totaal vervallen, nu we door middel van de techniek meer kunnen produceeren, dan we allen noodig hebben.

Door deze logische gedachtengang komt Bellamy op het tijdstip, dat we thans beleven, nu we door kortzichtigheid elkander bekampen om een hoeveelheid koopkracht te bemachtigen, waarbij menschengeluk en menschenlevens niet meer geteld worden, terwijl we in onze kortzichtigheid niet beseffen, dat die koopkracht alleen maar noodig is om een deel van de productie te verkrijgen.

Door het dogmatische begrip, dat kapitaal en welvaart synoniem zouden zijn, beseffen we niet meer, dat productie en productiemogelijkheid alleen welvaart voor een Volk beteekenen.

Bellamy beschrijft dan, dat wij in den strijd om de koopkracht juist een vermindering van koopkracht veroorzaken en tenslotte armoede moeten lijden temidden van overvloed, alleen omdat het systeem van distributie niet meer past in het kader van de technische ontwikkeling. En dan geeft hij aan, hoe het eene Volk na het andere door de totale ineenstorting van het kapitalistische stelsel genoodzaakt zal worden, maatregelen te treffen, om het Volk zelve niet tegelijk ten onder te doen gaan.

IEDER STAATSBURGER HEEFT GELIJKE RECHTEN.

Bellamy ging van een zeer eenvoudig standpunt uit, n.l. dat ieder Staatsburger gelijke rechten heeft op de bescherming van den Staat waartoe hij behoort.

Dat deze bescherming zich niet alleen mag uitstrekken tot directe aanvallen op leven, vrijheid en bezittingen van een onderdaan, doch ook op bescherming tegen indirecte aanvallen.

Met andere woorden, de Staat moet de inwoners niet alleen beschermen tegen moord, vrijheidsberooving en diefstal, maar ook tegen de mogelijkheid van honger, koude en willekeur van anderen.

Deze bescherming kan dus alleen collectief door het geheele Volk tegenover ieder afzonderlijk worden uitgeoefend.

Het vraagstuk van productie en distributie zal dus collectief worden opgelost. We beginnen daarom met een planmatige productie, gebaseerd op de behoefte van het Volk.

Deze productie moet door allen worden voortgebracht, en dit zal onder Staatsleiding moeten geschieden.

Dit biedt de gelegenheid, hiervoor de juiste mensen op de juiste plaats te kiezen. In de eerste plaats moet dus voor deskundigheid bij het Volk gezorgd worden.

Dit zal bereikt worden door doelmatige school- en vakopleiding. Bellamy stelt daarom een leerplicht voor tot het 21e jaar, met gelegenheid tot verdere studie voor hen, die daartoe lust en aanleg bezitten.

Iedere jonge Staatsburger heeft dus de gelegenheid zich te bekwaamen in die richting, waartoe zijn verstandelijke ontwikkeling en mentaliteit aanleiding geven. Dat hierbij ook gedacht wordt aan een deskundige voorlichting bij beroepskeuze, spreekt vanzelf.

Waar verder ieder de gelegenheid moet hebben zijn capaciteiten in toepassing te brengen, met het recht, of zoo U wilt de plicht, om te arbeiden door een leeftijdsgrens beperkt worden en Bellamy heeft berekend, dat deze leeftijdsgrens ligt op 45-jarigen leeftijd.

Van het 21e tot het 45e levensjaar werkt ieder dus naar aanleg en ontwikkeling mede aan de totaal benoodigde productie voor het geheele Volk. Op 45-jarigen leeftijd kan ieder vrij zijn, den tijd te besteden, zooals hij zelf verkiest. Bellamy heeft dit tot in finesses uitgewerkt, waarbij met de vrouwenarbeid, bescherming van het moederschap, zieken, invaliden en onvolwaardige werkkrachten volledig rekening is gehouden.

De totale productie nu wordt volgens een kostprijsberekening, gebaseerd op het aantal arbeidsuren voor de voortbrenging vereischt, tot een zekere waarde omgerekend. Deze waardeberekening kan uitgedrukt worden in eenheden en deze eenheden kunnen een benaming krijgen van gulden, franc, dollar enz.

De totale productie voor Nederland zou dus een waarde hebben van zooveel gulden. Waar Nederland circa 8 miljoen inwoners heeft en iedere inwoner, of hij al of niet aan de productievoortbrenging heeft bijgedragen, als Nederlander recht heeft op een gelijk deel van de productie, wordt de totale waarde van de productie gedeeld door 8 m/m en zoo berekend op hoeveel waarde ieder inwoner recht heeft.

Voor deze waarde wordt zijn rekening bij de Staats Bank, het administreerend lichaam dus, gecrediteerd.

De productie wordt in volgorde van aflevering en voortbrenging in de Staats Magazijnen beschikbaar gesteld, zoodat ieder in deze magazijnen alles bekomen kan wat hij noodig heeft en zijn rekening wordt voor iederen aankoop gedebiteerd.

Het crediet is, teneinde opzameling te voorkomen, hetgeen bij een dergelijke ordening ook in het geheel niet noodig is, slechts een jaar

geldig. Aan het eind van het jaar wordt het eventueele saldo afgeschreven en bij het begin van het nieuwe jaar weer een nieuw crediet geopend.

Een volk heeft dus zijn welvaartspeil zelve in handen. Wordt er weinig geproduceerd, dan is er voor ieder weinig beschikbaar, doch is de behoefte grooter, dan kan ieder tevreden gesteld worden door gezamenlijk meer te produceeren.

Bellamy lost dus het probleem op door collectieven arbeid, afschaffing van het winststelsel en vervanging van het tegenwoordige geldstelsel door een persoonlijk staatscrediet op ons gezamenlijk productievermogen.

WORDT IEMAND DAAR MINDER DOOR?

Het geld is alleen noodig om ons datgene te verschaffen, waaraan we behoefte hebben. Welnu, door middel van een crediet kan dit even goed!

Maar we kunnen het niet meer opzamelen, want het heeft maar een beperkten geldigheidsduur, zult ge tegenwerpen.

En als we nu met ons allen aan ieder persoonlijk garandeeren, dat hij van zijn wieg tot zijn graf kan mededeelen in de door ons zelf geschapen welvaart, ook als hij door ziekte, lichamelijke ongeschiktheid of ouderdom niet meer in staat is zelf aan die welvaart bij te dragen — waarvoor zouden we dan nog kapitaal in den vorm van het ruilmiddel gaan verzamelen? Een verzameling, waarmede slechts enkele op de duizenden slagen, dikwijls ten koste van gezondheid en moraliteit, maar waar nog grootere zorg voor vereischt wordt om het opgezamelde te behouden en dat niet-tegenstaande alle zorgen toch kan wegvloeien als water in onze handen?

Och, daar zijn er nog zoovelen als de man, die met een zak met gouden tientjes in het water viel en de reddingslijn, die hem werd toegeworpen met één hand vastgreep, omdat hij zijn zak met gouden tientjes niet los wilde laten. En toen zijn krachten te kort schoten, liet hij het touw los en kwam jammerlijk om, als een bewijs, waartoe een mensch kan komen, door kortzichtigheid en vastgeroestheid in fictieve begrippen.

Moet dit heele geslacht en het thans opkomende straks in de geschiedenis ook als een zoodanig bewijs gelden?

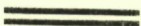
Of zullen de geschiedschrijvers kunnen verhalen van een bewust geworden volk, dat wel hardleersch was, maar toen het zich inderdaad de levenskans zag ontglippen, manmoedig het roer omgooide en nieuwe koers dorst inslaan, een koers, die naar de hoogste welvaart en ontwikkeling van de gansche menschheid zal voeren.

Onherroepelijk zullen we den weg moeten gaan, die door Bellamy is aangegeven. De economische verhoudingen zullen zich moeten aanpassen aan de ontwikkeling van de menschheid. Maar van diezelfde menschheid zal het afhangen, hoe die overgang zal plaats vinden.

Het kan een lange lijdensperiode worden, totdat ieder plat ter aarde ligt en allen tot de diepste armoede zullen zijn vervallen. Het kan met een geweldadige overgang gebeuren. Plotseling van het oude in het nieuwe, met alle ellende daaraan verbonden, maar het kan ook geschieden met een welbewuste overgang, zonder schokken, stap voor stap in de goede richting, maar met een absolute zekerheid waar we heen moeten, bewust van onze toekomst.

Ik behoef U niet te zeggen, dat de laatste manier de beste zal zijn tot heil van het Volk, dat een zoodanige overgang zal bewerkstelligen.

En wij zijn ervan overtuigd, dat ook U van deze meening zijt.

HOE WE ER ZULLEN KOMEN.

Wanneer wij thans om ons heen zien, moet het ons opvallen, dat van Regeeringswege steeds meer maatregelen getroffen moeten worden, om de gevolgen van wat men „crisis” noemt, voor de verschillende groepen in onze „samenleving” wat dragelijker te maken. En we zijn er nog lang niet, want er zullen steeds opnieuw weer andere maatregelen genomen moeten worden.

Bij al die maatregelen zal men tenslotte alle verouderde principes moeten loslaten.

Men heeft het zoo graag over het particulier initiatief. Wij zouden U echter wel willen vragen: wat is er van het particulier initiatief overgebleven?

Ziet U eens naar de regelingen in het zakenleven. Denkt U eens aan de wettelijke bepalingen voor arbeidsovereenkomsten, denkt U eens aan Ziekteverzekering, Invaliditeitswet, Ongevallenverzekering. Denkt U eens aan de Winkelsluiting, Wet op de Uitverkoop, Wet op het cadeau-stelsel, Vestigingsbepalingen.

Maar we gaan nog verder: we hebben nog de beperking van de productie, in de bebouwing van het land, in de veeteelt, op den invoer van buitenlandsche producten.

Al deze regelingen en ordeningen zijn gekomen, of uit wenschelijkheid, of uit noodzakelijkheid. En we zullen nog verder gaan. Weet U wel, dat het zakenleven aan alle kanten gesteund moet worden? Dat daar honderden millioenen guldens voor gebruikt moeten worden? Beseft U wel, dat, zoodra wij afhankelijk worden van een ander, of dat nu een particulier of de Staat is, wij onze zelfstandigheid verliezen en wij ons te houden hebben aan de bepalingen die gesteld worden. Waar deze bepalingen van Regeeringswege uitgaan, hebben ze tenslotte rekening te houden met de belangen van het geheele Volk.

Nu kunnen we wel eens meenen, dat er meer rekening wordt gehouden met belangen van de eene groep, dan met die van een andere groep, maar dit voegt zich vanzelf.

Want boven alles uit, staat daar de evolutie, met wetten van oorzaak en gevolg, wetten, die zelfs door den handigsten advocaat niet omzeild kunnen worden.

Daarom zullen er steeds meer maatregelen getroffen moeten worden, die steeds verder ingrijpen. En hoe langer hoe meer zal er met het

„algemeen belang” rekening gehouden moeten worden, omdat al die bepalingen, beperkingen en regelingen het geheele Volk gaan omvatten.

Nu is er maar één richting, één weg, die inderdaad aller belang kan omvatten en aller belang kan dienen. Dat is de weg, die Bellamy ons heeft gewezen; de weg van collectiviteit en samenwerking; de weg van Welvaart voor Allen en Gelijkheid voor Allen.

Doch nu kunnen we dat overgangsstadium, dat wij thans doormaken, dat stadium van zoeken en tasten, van struikelen en vallen, van moeizaam voortgaan, bekorten.

We moeten ieder doen inzien, welke weg tenslotte gevonden moet worden en ook zal worden.

We moeten al die bestaande organisaties voor groepsbelangen erop attent maken, dat die ééne oplossing bestaat, dat het inderdaad mogelijk is een zoodanige regeling te maken, dat alle belangen gediend worden. En omdat alle organisaties tenslotte uit mensen bestaan, mensen die om ons heen leven, mensen waar wij allen weer tusschen in leven, daarom moeten wij alle mensen kunnen bereiken.

Hoe meer mensen wij hebben kunnen bereiken en hoe meer mensen de Bellamy-gedachte tot de hunne hebben gemaakt, zooveel te grooter zal de invloed gaan worden van die gedachte op de leiding van al die organisaties, waaruit tenslotte weer een invloed zal gaan ontstaan op de leiding van het Land. Immers, leiding is niets anders, dan het ordenen en regelen van de gezamenlijke verlangens en de gezamenlijke wenschen.

Daarom moeten we de oplossing niet van bovenaf verlangen, maar we moeten de oplossing zelf aangeven. De drang naar een samenleving van Welvaart voor Allen en Gelijkheid voor Allen, moet uit ons zelf voortkomen. Het moet van onderaf beginnen en steeds hoger opstuwen.

De gedachte moet doordringen in alle groepen, in alle richtingen en in alle lagen der maatschappelijke verhoudingen.

Teneinde dit mogelijk te maken, moeten de propagandisten, de pioniers, de voorvechters voor deze orderingsgedachte, zich buiten de politiek stellen en zich buiten den godsdienststrijd houden.

Door zich partij te stellen, stoot men een groot gedeelte af. We moeten niet sloopen, wij moeten opbouwen. De afbraak vindt vanzelf plaats. Het geheele stelsel van thans, zal door zijn onhoudbaar-

heid in elkander storten.

Dàn moeten de werkers klaar staan, welbewuste werkers, die weten waar we heen moeten. Die werkers zal de I.V.B. kweeken.

We mogen niemand afstooten, want ieder zal noodig zijn. We moeten geen tegenstanders kweeken, maar vrienden. Vrienden, die wij vrij laten in hun overtuigingen, maar die weten, dat door de economische oplossing van Bellamy, ook hun idealen verwezenlijkt zullen worden.

Daarom is ieders plicht daaraan mede te werken. Gij hebt het zelf in Uw handen, de mogelijkheid tot werkelijkheid te maken. Eens moet ieder het toch aanvaarden, er is geen andere uitkomst uit de chaos. Hoe Uw verdere overtuigingen ook mogen zijn, als gij beseft, dat Bellamy, de oplossing geeft, dan is er plaats in onze Beweging voor U en iedereen.

Juist die groote verscheidenheid, geeft de snelste kans op spoedige verwezenlijking.

Men klaagt over deze tijden, maar als ge er niets voor doet om ze te verbeteren, hebt ge geen recht tot klagen, dan hebt ge Uw verdiende loon!

Maar voor hen, die werkelijk leven, die dezen tijd begrijpen, is het een benijdenswaardige taak, deze trap in de evolutie te helpen vervolmaken.

Beseft allen die groote, schoone taak. Zonder het vervullen van deze taak, gaat Uw leven thans in donkerte en vrees voor de toekomst voorbij.

Geef U zelf het licht van het inzicht en bouwt met ons mede aan die heerlijke, blijde toekomst, die open voor ons ligt, het Beloofde Land, dat wij slechts hebben in te trekken om het te bezitten.

Lezer, talm niet langer! Door lauwheid is de wereld nooit vooruit gekomen! Werkers hebben we noodig, werkers, die bereid zijn alles te geven waartoe zij in staat zijn!

En dat heilige vuur kunt U alleen verkrijgen, door de overtuiging, door de eigen wetenschap!

Daarom is de bedoeling van deze kleine brochure U op te wekken de boeken van Edward Bellamy te bestudeeren.

Vraagt niet wat een ander doet of laat, maar gaat met Uw eigen gezond verstand en met Uw geweten te rade. Dan zult ge den goeden weg kiezen, den weg die ons zal brengen: een nieuwe economie, een nieuwe maatschappij en een herboren menschheid!